

Pravidelná rubrika OJKT:

PŘEDSTAVUJEME OBCE NAŠEHO REGIONU

Hodkovice nad Mohelkou

Město Hodkovice nad Mohelkou leží v Libereckém kraji, asi 15 km jižně od Liberce a 10 km jihozápadně od Jablonce nad Nisou, v údolí říčky Mohelky, obklopeno horami Ještědsko-kozákovského hřbetu. Je křižovatkou turistických cest a cyklostezek, které jsou vedeny atraktivní přírodou.

Jádro města je od roku 1995 městskou památkovou zónou, na jeho území je registrováno 34 nemovitých kulturních památek. Jde především o areál kostela sv. Prokopa, přilehlého hřbitova a Kalvárie, první českou školu, historickou radnici, některé měšťanské domy, sochy a boží muka, ale například i venkovské usedlosti v okrajových částech města. Kromě toho jsou registrovány další místně významné památky. Hodkovice nad Mohelkou mají dobrý potenciál k rozvoji cestovního ruchu. Jejich handicapem však je poloha blízkých atraktivní lokalit, jako je Sychrov, Jizerské hory, Český ráj a Ještěd.

Městem prochází rychlostní silnice R35 Liberec – Hradec Králové a železniční trať 030 Turnov – Liberec. Život v Hodkovicích je ovlivňován blízkostí velkých měst, především Liberce. Největším zaměstnavatelem ve městě jsou dvě provozovny společnosti Monroe Czechia s. r. o. (výroba automobilových tlumičů a výfuků), která spadá do nadnárodní sítě Tenneco Automotive. Obyvatelům je k dispozici koupaliště, kino, mateřská a základní škola, dům s pečovatelskou službou, služebna Policie ČR, pobočka České pošty, lyžařský vlek, dvě víceúčelová sportovní hřiště (i s umělým povrchem) a další zařízení.

Hodkovice nad Mohelkou jsou městem, kde funguje řada spolků. Jedním z největších je Sportovní klub Hodkovice, vedle něho zde působí také horolezecký oddíl. Další velmi aktivní organizací je Rodinný klub Motýlek. Na zaniklou tradici ochotnického divadla v obci navazuje Hodkovické amatérské divadlo. Vedle toho zde působí také sbor dobrovolných hasičů, Junák, Rybářský svaz, svazy chovatelů včelařů a zahrádkářů a další spolky.

Významným spolkem je i Sdružení rodáků a přátel Hodkovic se 41 členy, kteří se starají o odkaz minulosti, historii města a osvětu historie.

Hodkovice nad Mohelkou jsou samostatnou obcí druhého stupně se sídlem stavebního úřadu a matriky. Skládají se z pěti částí (Hodkovice nad Mohelkou, Jílové, Radonovice, Záskalí, Ždárek, osada Citeře) a jejich celková výměra je 1350,32 ha.

Historie

Kdy a jak vznikly Hodkovice, přesně nevíme, žádné písemné záznamy se nezachovaly. O osídlení oblasti Hodkovic v mladší době kamenné svědčí nálezy kamenných nástrojů a zbraní. V době bronzové do okolí dnešních Hodkovic přicházel lid popelnicových polí, který si budoval obranná hradiště. Stopy své kultury tu zanechaly keltské kmeny, kmeny Germánů začaly povodí Mohelky ovládat na počátku našeho věku. Slovanští zemědělci zakládali v 5. – 6. století osady s názvy Hlavice, Soběslavice, Hodkovice, Hradčany, Libíč. S rozvojem obchodu vznikaly při kupeckých stezkách tržní vsi. Územím dnešních Hodkovic procházela obchodní stezka z Lužice do vnitrozemí a dále na jih, do Prahy. Do Hodkovic přicházela z východních Čech. Tady narazila na neschůdné pralesy Ještědského hřebenu a v místech, kde jsou Hodkovice, navazovala na cestu do Turnova. A. Frinta ve své knize Hodkovice nad Mohelkou městečko pod Javorníkem uvádí, že „... k ochraně brodu přes Mohelku a křižovatky stezek přišli z Pojizeří strážci, ne-li dříve, zajisté za panování knížete Břetislava I., v letech 1034 až 1055.“ To byli první osídlenci Hodkovic. Založili malou osadu nad Mohelkou. Osada byla nepatrná, skládala se ze čtyř, nejvýše šesti chalup. Obývala ji rodina Hodkova. Jméno příslušníků této rodiny a pak i rodu „Hodkovici“ časem přijala i osada zvaná Hodkovice. V knize historika Dr. Hallwicha – Zur Geschichte der Stadt Liebenau – (Liebenau byl německý název Hodkovic) je uvedeno následující: „Bylo to někdy kolem r. 1142, když Miroslav

STÁTNÍ ARCHIV TŘEBOŇ	
c.j. Sar 1227/207-61	Dne 15.12.1961
Václav Zajíček Liberecká 461 Hodkovice nad Mohelkou	
Dotaz na nejstarší historickou zprávu o Hodkovicích	
Vyřizujeme Váš dotaz na nejstarší historickou zprávu o Hodkovicích sdělujeme, že jméno Vašeho města "Hodcowiczi" se vyskytuje v zakládací listině sedleckého kláštera z r.1142, jejíž originál není dochován. Kopie této listiny se nalézá v archívu Národního musea v Praze.	
Regest listiny je uveřejněn v Erbenových Regestech sv.I, str. 103, čís.listiny 231.	
Jednoduchý opis této listiny se nalézá v našem archívu, v knižní části fondu "Velkostatek Sedlec", v rukopisu č. 40: "Amplioris iuris comprobatio quoad pecuniam salis monasterio Sedlicensi pertinentem" na str. 119-122.	
V dalších listinách sedleckého archívu sejméno Vašeho města již nevyskytuje.	
Vedoucí Státního archívu: prom.hist.O.Šeda	

Aktiv památkové péče a ochrany přírody v Hodkovicích nad Mohelkou si chtěl pravdivost zprávy z knihy Dr. Halwicha o roku 1142 a klášteru v Sedleci potvrdit, proto v roce 1961 požádal o potvrzení pravosti Státní archiv Třeboň.

(Miroslaus quinam ex primatibus Bohemie), jeden z předních českých velmožů, založil v Sedlci u Kutné Hory klášter a obdařil jej mnohými statky. Bylo to zejména Mnichovo Hradiště a Hothovici,...“ (Erben: Regesta Boemiae et Moraviae, č. 103-231). V Hodkovicích máme kostel sv. Prokopa, což byl patron cisterciáků, z čehož je patrná vazba na sedlecký klášter. Kdy byl založen kostel v Hodkovicích, nelze přesně zjistit. Nejvíce kostelů se svatoprokopským patronem bylo zakládáno po r. 1204, kdy byla provedena slavná kanonisace sv. Prokopa papežským legátem na Sázavě. Že se jednalo při stanovení patrona svatoprokopského v Hodkovicích o součást, dnes bychom řekli, širší „akce“, o tom svědčí celý pás kostelů a kaplí na severovýchodní hranici Čech, tj. Hodkovice, Zásada, Záhoří u Železného Brodu, Jablonec n. J., Nová Ves u Lomnice, Čistá u Nové Paky aj.

Z výše uvedeného vyplývá, že hlavně díky obchodním cestám v tomto regionu zde bylo hodně obcí, které je možno zařadit k nejstarším v republice. O tom, že i Hodkovice jsou obcí s bohatou historií, svědčí už sám fakt, že v roce 1352 (dosud prokazatelně nejstarší letopočet v knihách potvrzenek pražského arcibiskupství o zaplacených desátkách) platila obec Hodkovice na těchto desátkách 12 grošů, tedy stejnou částku jako Turnov, zatímco tehdejší Liberec platil pouze 2 groše. V rodině Dražických, kteří vlastnili naše město od roku 1274 do roku 1376, se těšil velké úctě a oblibě sv. Prokop, který se stal i patronem města Hodkovic.

V našem kostele je obraz z roku 1846, který znázorňuje sv. Prokopa v biskupském rouchu a s berlou. Sv. Prokop je také na sousoší na náměstí. To bylo postaveno v roce 1710 na památku požáru v roce 1707, kdy vyhořelo 36 obytných budov, a také na památku obětem moru z roku 1708. Sousoší se skládá z balustrády českých světců (ani jeden

z nich ale není protimorový patron), uprostřed je pískovcový podstavec s mariánským sloupem. Na balustrádě jsou tito světcí: po pravé straně sv. Prokop a po levé straně následují sv. Václav, sv. Jan Nepomucký, sv. Florián, Anděl strážce a sv. Vojtěch.

Vliv Dražických se promítl i do používání městských barev a praporů. Hodkovice mají ve znaku ve stříbrném poli vztyčeného černého medvěda v bojovém postavení. Barvy praporu podle heraldických pravidel by měly být černá a bílá, ale místo černé barvy je barva modrá, převzatá ze znaku pánů z Dražic.

Jediným možným přiblížením doby udělení znaku je existence a otisky dochovaných městských pečeti. Jako příklad uvádím obrázek jedné z nich.

*Sousoší na náměstí bylo vytvořeno
v r. 1710*

Bylo to na velikonoční úterý 8. dubna roku 1806, kdy během dvou hodin lehlo popelem 152 obytných domů a 60 stodol. Oheň vznikl ve stodole hostinského Kajetána Spietschky č. 114 (nyní č. 191 Poštovská ulice) vinou čeledína, který neopatrně zacházel s hořícím světlem. Pan Rudolf Boček nechal na vlastní náklady zhotovit pamětní desku k této události a přeložil z německých materiálů popis této události. Na paměť tohoto strašlivého neštěstí rozhodli měšťané Hodkovic, že velikonoční úterý se bude slavit jako památný den.

V roce 1808 císař František I. potvrdil Hodkovicím dřívější městská práva a již dříve udělený městský znak, který navíc doplnil nad štítem (jako ozdobu) o zlatou hraběcí korunu.

Cesty byly velice důležité pro obchod a život v Hodkovicích byl jimi výrazně ovlivňován. Důkazem toho, že Hodkovice byly jedním z nejdůležitějších míst na Liberecku, je i to, že již od roku 1793 byla v Hodkovicích sběrna pošty. Jejím majitelem byl Kryštof Zitte. Poštovní úřad vznikl v roce 1816 z dřívější sběrní a vedl jej Jan Dolanský. Roku 1926 byla zřízena císařská silnice na trase Praha – Zhořelec a vedla přes Hodkovice. V této době byl v Hodkovicích čilý život a byly zde náznaky, že by se město mohlo stát střediskem obchodu, především se skleněným zbožím. Po silnici se dopravovalo mnoho nákladů. Povozy byly taženy čtyřmi až šesti páry koní. U císařské silnice stály v Hodkovicích hostince, ve kterých se vozkové rádi zastavovali a mohli si i ustájit koně. Tento provoz ve městě přinášel pracovní příležitosti i pro další řemesla a obchodníky. Zvláště se mohli uplatnit kováři, koláři a sedláři. V roce 1826 byl zaveden i spěšný poštovní vůz, který jezdil dvakrát týdně do Prahy.

Pivovar v Hodkovicích byl postaven v roce 1540 a stál naproti místu, kde se nyní nachází socha sv. Anny – pod Dlouhým kopcem. Odkud získával tento starý pivovar vodu, se neví; možná že již z vodo-

Pověst vypráví, že v dávných dobách, když ještě v místě, kde nyní stojí město Hodkovice, stálo několik uhlířských chalup uprostřed hustých lesů, si vyjel český kníže (zřejmě Břetislav I.) na lov. Byl přepaden ohromným medvědem a život mu zachránili uhlíři. Zachráněný kníže z vděčnosti uhlíře bohatě odměnil a nařídil, aby byla vykácena větší část lesa a založena zde osada, jejíž obyvatelé měli chránit bezpečný průchod po stezkách. Medvěd se potom na základě této pověsti dostal na štít znaku města Hodkovic. *(V barevné vložce.)*

Kdy došlo k povýšení Hodkovic na město a kdy byl udělen městu tento znak, není známo, protože požár v roce 1806 zničil téměř celé město a s radnicí shořel i městský archív.

vodu, který zde nechali postavit páni z Dražic už v roce 1363. Po smrti Jana z Vartenberka byla roku 1543 sepsána registra panství frýdštejnského. V nich se uvádí, že Hodkovice měly již zmíněný pivovar, sladovnu, solnici, čtvery masné krámy, lázně, právo na čtyři vozy svobodné od cla, právo vybírat tržné o týdenních a dvou výročních trzích a clo z formanských vozů.

Nový pivovar Wilhelma Svobody byl postaven v letech 1899 – 1900. Byl na tehdejší dobu velice moderně zařízený a umožňoval roční produkci 36 000 hektolitřů piva. K vaření se používala voda, která se čerpala z vlastní, 30 m hluboké artézské studně, ta denně dávala 3 000 hektolitřů vody. Tato voda byla po mnohásobné chemické analýze označena známkou prvotřídní kvality. Pivovar měl i svoje vlastní elektrické osvětlení.

Hodkovickým se podařilo přimět pivovarskou společnost k tomu, aby rozšířila vlastní elektrárnu a zásobila elektrickým proudem i město. V roce 1909 byla započata práce na elektrifikaci města. Městské veřejné osvětlení se skládalo z 95 žárovek, budování elektrického osvětlení vyžadovalo zapojit okolo 1200 žárovek.

Během První republiky se Hodkovice nijak průmyslově nerozvíjely, spíše naopak. Dosavadní průmysl za hospodářské krize upadal nebo byl likvidován. Hodkovický pivovar v roce 1926 vykoupil pivovar z Vratislavic a výroba piva byla v našem městě zastavena.

Hodkovice byly v minulosti známé v celém světě zásluhou dvou známých vývozců skla, a to Ferdinanda Ungera a Winzenze Spietschky. Ve dvacátých letech 19. století vznikl v Hodkovicích exportní dům Ferdinand Unger a spol. Veškeré skleněné zboží vyráběné v okolí se vyváželo do světa právě z Hodkovic. Tato firma byla vyznamenána v roce 1929 bronzovou medailí na české průmyslové výstavě a navázala styky se zámorím. Tak tomu bylo až do zřízení okresní silnice Hodkovice – Jablonec, velkou úlohu sehrála i roku 1859 zbudovaná železnice. Obchodníci a dodavatelé začali svoje zboží prodávat v Jablonci s menší námahou, neboť jablonečtí výrobci skla využívali nádraží v Rychnově. Příliv zboží do Hodkovic se zmenšoval. Unger svůj exportní dům se sklem převedl do Nového Boru, obchodu v Hodkovicích se vzdal a firma zanikla. V Hodkovicích začala být v této době výroba skla nahrazována výrobou látek.

Nový pivovar

V roce 1833 přivezl Ignác Baumheier z Vídně model Jackardova stavu a podle něho nechal u truhláře Antona Wildeho zhotovit celý stav. Zřídil v Hodkovicích první tkalcovnu, kde vyráběl polovlněné, orleánské, damaškové a vlněné šátky. Vedle Ignáce Baumheiera bylo v Hodkovicích několik malých tkalcoven (Josefa Webera, Stefana Mullera, Václava Hildebranta, Vinzenze Dlaska st., Josefa Wildeho a Ferdinanda Wildeho), které dodávaly zboží do Mladé Boleslavi. Pracovaly až do roku 1875 a vlastně zanikly díky moderní tkalcovně továrníka Blaschky. Firma Konráda Blaschky a spol. byla založena v roce 1836 a byla nejdůležitějším podnikem ve městě. Vznikla z jednopatrového domu, postaveného u říčky Mohelky. V letech 1843 - 44 byla přistavěna barvírna a budova apretury, dále i velká tiskárna. Roku 1873 byla zřízena další tkalcovna s budovou přípravní a roku 1883 byla postavena druhá tiskárna a barvírna. K tkalcovně byly ještě přistaveny dvě budovy. Vyrábělo se z tvrdé anglické příze, tkané zboží Merino, Orlean a Lastings. Vyráběly se tištěné šátky, tibetské šátky, černé šátky orleánové, damaškové, vlněné, později polovlněné látky s měkkou, tzv. česanou přízí. Později

Hodkovické náměstí z r. 1914

celovlněné dámské šatovky a konfekční látky. Zboží se dodávalo hlavně do Německa, Itálie a Egypta.

S dělníky ale nebylo dobře zacházeno a Češi byli silně poněmčováni, česky mluvit ve firmě bylo zakázáno. Dělníci, jejichž děti navštěvovaly českou školu, byli propouštěni z práce a dostávali i výpověď z bytu. První česká mateřská škola byla v Hodkovicích otevřena v roce 1890 a to zásluhou K. Světlé.

Počet dělníků se v Blaschkově továrně neustále zvyšoval. Ze 60 dělníků při založení firmy v roce 1836 se do roku 1910 zvýšil jejich počet na 700. Podnik vzkvétal až do první světové války, kdy muselo mnoho dělníků narukovat, a provoz se tím oslabil. Firma Blaschke poskytla Ra-

Hodkovice měly školu německou i českou. Nová česká škola byla dokončena v r. 1925

kousku-Uhersku válečnou půjčku, o kterou porážkou Rakouska přišla. To způsobilo firmě velkou finanční škodu. Podnik vyráběl až do roku 1930, kdy zemřel majitel Max Blaschke. Po té nebyla výroba obnovena. Stovky lidí zůstaly bez práce.

Stavba železnice z Turnova do Liberce byla středem zájmu především v lokalitě Hodkovic nad Mohelkou, Rychnova a Liberce samotného. O stavbu železnice měli zájem především průmyslníci v čele s J. Liebiegem, kteří potřebovali z Liberce otevřít cesty do světa, hlavně do Prahy, Vídně a Německa. O Hodkovicích se v té době uvažovalo jako o výchozí stanici pro různé dráhy. Stavba nebyla jednoduchá. V kopcovitém terénu se musel např. u Sychrova vybudovat přes 600 m dlouhý tunel, který v době své výstavby (1857) byl nejdelším tunelem v Čechách. Nesmíme zapomenout ani na stavbu viaduktu, který u Sychrova přetíná údolí Mohelky. Sychrovský viadukt byl postaven ve stejném roce jako tunel a patří k nejhezčím stavbám Pardubicko-liberecké dráhy. Viadukt je dlouhý přes 100 m a je ve výši 30 m nad hladinou Mohelky. Leží na sedmi vnitřních a dvou krajních opěrných pilířích, je postaven převážně z pískovce a vápence. Ze Sychrova do Hodkovic je trať vedena na zbudované hrázi. První vlak po této železnici přijel do Liberce 1. května 1859. Trať z Pardubic do Liberce v délce 160 km stavělo přibližně 17 000 dělníků tři roky. Stavba stála přes 9 milionů rakouských zlatých.

Ne všechny plány spojené s touto tratí byly realizovány. Příkladem nerealizovaného projektu je železniční spojení z Hodkovic přes Český Dub a dále do Mnichova Hradiště. Podještědí zůstalo bez železnice a Český Dub a k němu přilehlé obce využívají dodnes nádraží v Hodkovicích.

Po vybudování železnice roku 1859 začali jablonečtí skláři, jak už bylo řečeno, využívat nádraží v Rychnově. Výroba skla se začala po-

stupně přesouvat do horských obcí v okolí Jablonce. Z města Hodkovic nad Mohelkou, které mělo výbornou polohu a všechny předpoklady pro rozvoj dopravy v této oblasti, a tím i předpoklady stát se průmyslovým městem, se postupně stává menší podhorské městečko.

V minulosti pracovaly v Hodkovicích i dvě tiskárny, ve kterých se prováděly různé kartonážní práce.

V roce 1863 koupil B. Ahrens z Mündenu u Hannoveru v Hodkovicích na náměstí tzv. Ungerův dům a zřídil v něm tiskárnu. V této tiskárně byly vyráběny tištěné skládačky (krabičky na mýdla, krémy, atd.), tištěné sáčky, obaly na čokolády, prospekty, propagační plakáty, dětské vystřihovánky atd. 1. října 1889 byla v Hodkovicích založena ještě tiskárna Hertel a Wilde v Liberecké ulici. V této tiskárně se převážně tisklo a pracovalo pro jablonecký průmysl. Tiskárna vyráběla např. karty na knoflíky, sponky, krabičky pro bižutérii atd.

Ve 30. letech se přikročilo k modernizaci obou tiskáren. Těžký a nemotorný litografický kámen ustupoval mnohem lehčí zinkové desce a pomalý kamenotiskařský lis ustoupil ofsetovým strojům. Náročná a namáhavá práce ručních litografů byla nahrazována rychlejším a přesnějším fotomechanickým procesem.

Po roce 1945 byly obě tiskárny sloučeny pod názvem Ahrens a spol. a pracovaly v národní správě. Po znárodnění polygrafického průmyslu

v roce 1949 byla hodkovicická tiskárna začleněna do Grafických tiskáren n. p. ve Velkém Šenově jako závod 02. V roce 1951 byl závod v Hodkovicích zlikvidován.

Budova tiskárny

Nad Hodkovicemi se nachází náhorní plošina, na níž je nyní i letiště. Dle historika Květoslava Langa se tato náhorní plošina nad Hodkovicemi původně jmenovala „Vrchoviště“. Ves Vrchovina dostala

pojmenování podle tohoto názvu. Později vznikl název „Kostelní vrch“. „Kalvarie“ (Křížová cesta) byl pouze název cesty podél kapliček ke kapli a k šibenici. Podívejme se nyní trochu do historie té naší „Kalvarie“.

V roce 1818 se radní města pan Josef Ludwig spojil s podnikatelem Františkem Planerem a dohodli se na myšlence vytvořit na Kostelním vrchu tzv. „Kalvárii“. Planer založil pro tuto myšlenku zvláštní fond a od magistrátu města obdrželi stavební povolení ke stavbě Křížové cesty a stavební místo pro postavení kaple. Údajně to bylo na místě, kde dříve stával rytířský hrad. Křížová cesta se začala stavět 8. srpna 1818. Stavba se stala věcí celého města. Obraz do kaple objednal a zaplatil Jan Walent u pražského malíře Furicha. Sochu Krista pořídila z vlastních prostředků Františka Blaschková. Od cechů kovářů, kolářů, zámečníků a bednářů pochází oltářní zařízení a svícny. Ustavila se

„Loterní společnost“, která věnovala zvon a ostatní potřebné zařízení. V roce 1820 byla stavba kaple dokončena. Pořádání mší v kapli však nebylo zemským úřadem povoleno. Vyhověno bylo v roce 1841. Tato zpráva byla veřejností přijata zvoněním na Kalvárii a střelbou z hmoždířů. Provedla se údržba Křížové cesty a kaple i za pomoci sousedních obcí Sedlejovic, Radostína, Třetí, Vrchoviny a Kocourova. 7. srpna 1842 byla kaple vysvěcena duchovním správcem Michalem Grundem podle velké „Pražské agendy“. Slavnost začala střelbou z hmoždířů, v průvodu šli na Kalvárii občané, zástupci magistrátu, cechů, církevních hodnostářů a vrchnosti. Kázání bylo v německé řeči, v české pouze krátký projev. Při této příležitosti daroval do kaple Ferdinand Unger přepychový křišťalový lustr. Vrcholová kaple vyhořela v roce 1864. K opětovnému postavení došlo v roce 1867.

Pro Čechy byl život v Sudetech nelehký.

Pamětní kniha Sokola v Hodkovicích zachycuje nejen život této jednoty, ale i historii našeho města z pohledu Čechů. „Když přišel do Hodkovic občan Blažek z Modříšic u Turnova a postavil zde továrnu, změnil si jméno na Blaschka.“ Tehdy se začalo město měnit na německou baštu. Za protičeské jsou označeni v pamětní knize hlavně úředníci z továrny občana Blažka (Blaschka), pánové Miethig a Tobis (byl švagrem továrníka). K nim se přidružil i turnovský rodák pan Vilém Svoboda (zeť továrníka), majitel pivovaru, který se také poněmčil a dal si jméno Vilhelm. Jim sekundovali učitelé německých škol a posléze i městský úřad s pověstným starostou Kirchhofem. Národnostní zášť dosáhla nejvyššího stupně, když byl rakouským ministerským předsedou zvolen polský hrabě Badeni, který dne 5. dubna 1897 vydal jazykové nařízení, podle kterého každý úředník musí být znalý dvou jazyků.

Hodkovicá Kalvárie

Hodkovické slavnosti 2012 – průvod městem

Němci obvinili Badeniho z porušení ústavy a donutili ho k odstoupení z funkce. České rolníky a české obchodníky při cestách do Liberce za obchodem přepadávali Němci a krvavě je bít, zastání u úřadů nebylo žádné. Když se český dělník veřejně hlásil ke své národnosti nebo v továrně pana Blažka promluvil česky, byl volán úředníky firmy do kanceláře a dostal upozornění na možnou výpověď. Heslo Němců „Němci, kupujte pouze u Němců“ zničilo mnoho českých živnostníků. Městská rada nařídila, že nesmí tři osoby národnosti české jít vedle sebe na ulici a mluvit česky, na to měla dohlížet policie. Češi na to vymysleli fintu a chodili v řadách jeden za druhým, až se vytvořil řetěz třeba třiceti osob, což zadávalo Němcům podnět k smíchu. Když za děkana Ptáčníka kaplan Jína, vlastenecký kněz, prosadil konání i českých mší, Němci se mu pomstili tím, že u fary vyloukli okna. Čeští vozkové na to vyzráli. Šli do továrny a německy žádali pana Blažku (Blaschka), aby jim propůjčil Turnhale na uspořádání plesu. Pan Blažek (nyní vlastně již pan Blaschka) jim sál propůjčil. Když se ale po plese dozvěděl, že tam hrála česká hudba např. písně „Hej, Slované“, „Spi, Havlíčku“, „Kde domov můj“, rozhněval se a prohlásil, že došlo k pohanění a znesvěcení celé budovy. Němci nesouhlasili se zřízením české mateřské školy. Kdo podepsal žádost na zřízení české školy, pocítil následky národní nevráživosti. Propuštěni z práce byli např. občané Adam Václav, Adam Florián, Václav Pleštil, Augustin Škopan, Řeháček a Jiří Kapras.

Česká hodkovická menšina neměla vlastní místnost, kde by se mohla scházet a bavit. Češi chodili do hostince u Černého orla na náměstí, kde byl hostinským p. Tvrzník, uvědomělý Čech. Později se scházeli v hostinci p. Kellerové v dolní Kostelní ulici. Větší akce (např. plesy, divadla) pořádali v hostinci v Jílovém u pana Hnízdila. Když p. Šamánek,

lékař z Liberce, zakoupil pro Českou besedu dům, přestěhovali se Češi sem. Později byl dostavěn i sál.

V roce 1897 působil na matiční škole vedle učitele Ferdinanda Völfe i Vl. Šťastný. Zorganizoval učeně a dal v roce 1897 návrh na založení „Tělocvičné jednoty Sokol“. 18. června 1898 c. k. místodržitelství povolilo jednotu jako tělocvičný nepolitický spolek.

Hodkovický hrad

Hodkovický hrad měl údajně stát na místě dnešní kaple Křížové cesty. Každý hrad vzbuzuje tajemství a stejné to je i s „naším“ hradem. Z hradu podle pověsti vedla tajná chodba, která obyvatelům hradu měla zachránit životy v době obléhání, protože touto chodbou bylo možno dojít ke zdroji vody v Boženicích. Pověst dále hovoří o tom, že v této chodbě nebo ve sklepení je uložen poklad. Údajně se jedná o lup zabavený raubířům, kteří sídlili ve skalní jeskyni, jež se nachází v Hodkovicích v tzv. Raubířských skalách. Od lapků (raubířů) je zřejmě odvozen i název těchto skal. Rytíř z hradu na Kalvárii údajně lapky, kteří přepadali kupce na obchodní stezce směřující do Ponísi a Lužice, porazil a potrestal, lup zabavil a krajinu zbavil nebezpečí z obchodování a cestování.

Popraviště na Kalvárii

Právo hrdelní a popravy byly vykonávány do roku 1765 na tzv. Šibenici. Poslední popravu provedl českodubský kat Kopřiva 6. 6. 1721 na jakémsi Ondřeji Bretschneidrovi. Dřevěná šibenice stála do r. 1757. Z Katovské uličky stoupala nahoru k šibenici zvláštní cesta – strmá a úzká, lemovaná kamennými lavičkami (nyní zbyla poslední). Na každou lavičku si mohl odsouzenec sednout a pomodlit se. Čas měl až do večera, protože do půlnoci musel být ortel vykonán. Lidé vyprávěli, že za noci, kdy celé město bylo osvětleno měsíčním světlem, sedávali na lavičkách duchové popravených a hleděli prázdným pohledem na město. Duchové se později začali také vyskytovat u jednotlivých kapliček a u vrcholové kaple Křížové cesty. Pod vrcholem Kostelního vrchu směrem k Citeřům je zbytek kříže a kolem něj rostou staleté lípy. Křížek byl vždy bez označení a jeho stáří se těžko odhaduje. Vypráví se, že když se ještě na hodkovickém popravisti používal meč k odstranění hlavy oběšeného, nešikovný kat špatně nastavil koš, useknutá hlava se kutálela ze svahu dolů a zastavila se až v místě, kde stojí lípy. Příbuzní popraveného tam nechali postavit křížek. Prý je tam pochováno několik popravených.

Ing. Václav ZAJÍČEK

Sdružení rodáků a přátel Hodkovic

Obec Veselá

Ačkoliv je Veselá od roku 1976, z hlediska samosprávného, místní částí rozrůstajícího se města Mnichova Hradiště, zaslouží si, aby byla v našem seriálu představena. V současnosti má 224 popisných čísel a 586 obyvatel. Nachází se na jihozápadním konci Českého ráje mezi Mnichovským Hradištěm a Bakovem n./J. nad údolím Jizery na jejím levém břehu. Obcí po celé délce procházela nejdříve lužická stezka, z ní vznikla císařská silnice, později státní a po stavbě souběžné rychlostní komunikace R 10 silnice II. třídy. Veselá je položena ve vlnící se rovině. Její střed vznikl kolem malé prolákliny vytvořené potokem přitékajícím z polí mezi Lhoticemi a Budami.

Obyvatelé vesnice se ve většině, do poloviny dvacátého století, živili zemědělstvím. Na polích se pěstovalo po staletí obilí, len, mák, od 18. století brambory, v 19. století cukrovka.

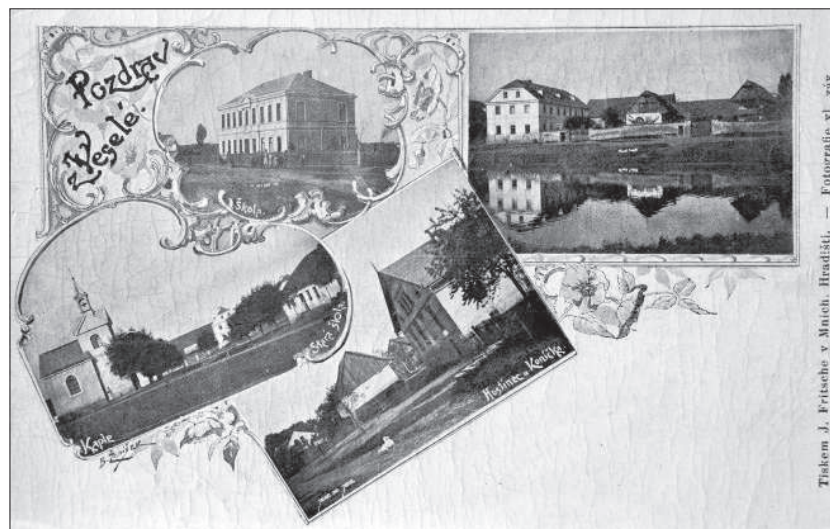
Chalupníci měli malá hospodářství a sezónní práci u sedláků. Řemeslníci se buď svým řemeslem užívali, nebo si jím jen přivydělávali. S rozvojem železnice a průmyslu – firma Bujatti v Haškově, cukrovar v Mnichově Hradišti a později Laurin a Klement v Mladé Boleslavi – vznikala námezdní pracovní síla. Dělníci si postavili malé domky, část jich pronajímali, aby mohli splácet dluh ze stavby, měli i malé hospodářství. Takto vznikla většina domků, mimo statků a chalup, ve Veselé. Do Mladé Boleslavi docházeli dělníci za prací pěšky, později dojížděli na kolech, pak autobusy.

Existence rolníka závisela na kvalitě a množství půdy a celé generace rodu si zakládaly na prosperitě svého „gruntu“. Vše muselo být použito pro hospodářství a jen malý zbytek pro vlastní spotřebu. Při pohledu na staré statky je nápadný rozdíl mezi výstavností chlévů a stodol oproti chudému vzhledu obytné části, kam hospodář vlastně chodil jen přespávat.

Historie

V oblasti Veselé máme doloženo již pravěké osídlení. Ze starší doby kamenné pochází nález kamenné motyky se zaobleným ostřím. Z doby lidu popelnicových polí se ve Veselé mezi školou a železniční tratí (dnešní hřiště) našla popelnice lužického typu. Lze předpokládat, že v blízkosti pohřebiště se nacházela i osada, naleziště ale nebylo dosud probádáno. Také v Haškově byly v roce 1928 nalezeny četné střepy nádob a plochý kámen na drcení obilí, zřejmě zbytky po rozsáhlém sídlišti lidu popelnicových polí. Ani zde však archeologický průzkum proveden nebyl.

O vlastním založení obce nemáme žádné zprávy. Jedna z teorií vysvětluje název obce Veselá jako pojmenování vzniklé z vlastního jména Vesel. Prvními doloženými majiteli Veselé byli mniši cisterciáckého kláštera Hradiště. První písemná zpráva o Veselé je až z 23. 8. 1345, kdy zadlužení mniši předali Veselou do správy majitelům zvířetického panství Markvarticům. Při husitských válkách byl klášter Hradiště husity vypálen. Veškeré snad existující písemnosti o životě ve Veselé shořely s klášterem. Roku 1528 získal zvířetické panství Jan z Vartemberka,

Veselá na počátku 20. století

který pobýval až do své smrti na Zvířeticích, jež se staly sídlem ohromného panství sahajícího až do Jizerských hor. Veselá patřila k panství zvířetickému do 25. dubna 1612, kdy Jan z Vartemberka prodal Veselou a další vsi Vratislavu z Mitrovic za 90 000 kop míšenských. V roce 1616 byly vesnice převedeny na rytíře Jana Vlka z Vítkova. Za účast ve stavovském povstání mu bylo roku 1620 panství zkonfiskováno a předáno Albrechtovi z Valdštejna. Ten je krátce poté postoupil svému příbuznému Maxmiliánovi z Valdštejna. Vlastnictví se vztahovalo i na jeho potomky a trvalo až do roku 1945, kdy bylo státem zkonfiskováno.

Nejhorší období ve své historii zažila Veselá za třicetileté války. Švédská vojska pod velením generála Torstensona při tažení na Prahu v květnu 1643 vypalovala města i vesnice, vykrádala zásoby a zabíjela obyvatelstvo. Popelem lehlo Mnichovo Hradiště, statky a mlýny v Haškově a také Veselá. Svědectví poskytuje zápis o stavu jednoho z gruntů v r. 1643: „Nemoha Šimon Koucký, ani jiní z veselských sousedů pro obtížnost vojenskou při svém gruntě obstáti, role zdělávati a pohořelá stavení vyzvednouti, nad to pak ty pusté a spálené grunty podle předešlých šacuňků platiti, sráží se mu po berním uvážení 33 kop“. Vypálený grunt zůstal pustý do r. 1654, kdy „vypálenou chalupu, na rolích a loukách zarostlou, Šimon Koucký přestavěl na krčmu nákladem milostivé vrchnosti“. Jedná se o vznik hospody čp. 15. Berní rula z roku 1656 uvádí ve Veselé jen 3 sedláky, 2 chalupníky, 1 bezzemeka, 17 opuštěných rozbouraných stavení a zarostlá pustá pole. Ves měla 631 strychů polí, ale osívalo se jen 26. Bída a hlad trvaly desítky let. Koncem 17. století Arnošt Josef z Valdštejna získal další okolní statky a vytvořil mnichovo-hradištské panství. Další osud obce byl po několika století spjat s rodem Valdštejnů. Každý poddaný byl povinen pracovat tři dny v týdnu na valdštejnských statcích a v době sezónních prací neomezeně. Nejčas-

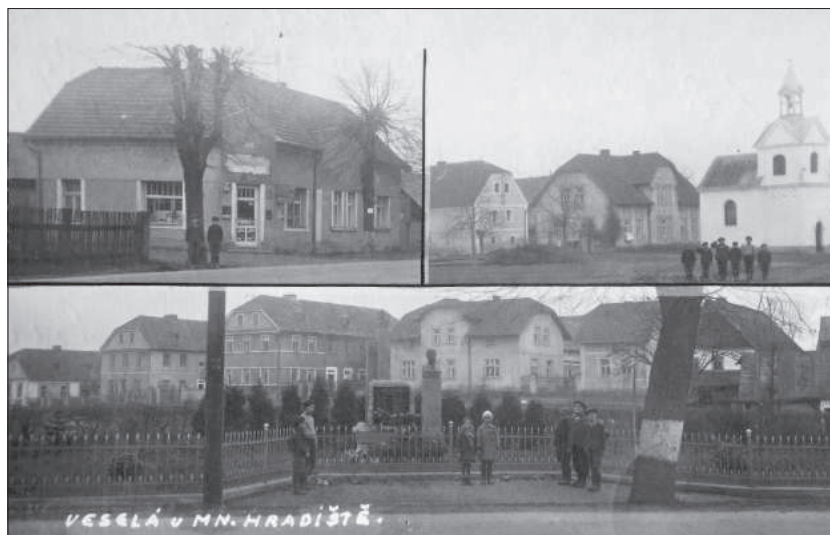
tějším druhem roboty byla práce o žních, orba, sekání, sušení a svážení sena, kácení a svážení dříví. Dalším tíživým břemenem byly kontribuce (daně), které musel dostat panovník, vrchnost a církev.

Pro obyvatelstvo vesnic bylo důležité zrušení nevolnictví Josefem II. v roce 1781. 9. 10. 1799 uzavřela hradištská vrchnost, Arnošt z Valdštejna, smlouvu s poddanými, podle níž za nevykonání roboty byla od sedláků a chalupníků požadována náhrada. Ve Veselé se vykoupil první 1. 12. 1847 Josef Čapek z čp. 35.

Ve dnech 3. až 20. září 1833 se na zámku v Mnichově Hradišti konalo setkání Svaté aliance za účasti rakouského císaře Františka I. s manželkou Karolinou Augustou, ruského cara Mikuláše I. a pruského korunního prince Fridricha Viléma. Císařský manželský pár na cestě z Vídně projížděl Veselou v úterý 3. září ve 2 hodiny odpoledne. Silnice byla po obou stranách hustě zaplněna pestrými zástupy vesničanů v krojích, v čele stáli rychtáři s prapory a jmény obcí. Ve Veselé bylo ubytováno doprovodné vojsko. Účastníci schůzky využívali volné chvíle k lovu v lesích kolem Klokočky a v bažantnici u Veselé (dnešní Obora). 18. 9. 1833 se konal velký hon na bažanty a koroptve v Oboře. Honiště obstoupilo v kruhu 1 200 poddaných a nadháněli zvěř. Každá obec nesla v čele svůj prapor. Při honu hrála vojenská kapela. Postříleno bylo několik set bažantů a koroptví.

Běžný život obce byl přerušen v červnu roku 1866 boji prusko-rakouské války odehrávajícími se v blízkosti Mnichova Hradiště. Škody na majetku a polích, které ve Veselé válka způsobila, se odstraňovaly celé roky.

Na období končícího 19. století a léta před 1. světovou válkou nedali pamětníci dopustit. Začal velký rozmach řemesel. Lidé nebyli závislí jen na půdě, i bez půdy se dalo slušně žít. Železnice napomáhala v hledání práce ve větších vzdálenostech.

Zatímco veselští občané žili klidným životem, okolní svět se řítil ke katastrofě. Po atentátu na rakouského následníka trůnu vyhlásilo Rakousko-Uhersko 28. 7. 1914 válku Srbsku. V Čechách byly v 6 hodin večer rozvěšeny plakáty s velkým nápisem: Mým národům! Z veselských občanů do 1. světové války rukovalo celkem 130 mužů. Domů se nevrátilo 23 mužů. Na jejich památku dala obec v roce 1919 zhotovit desku se jmény padlých a zasadit ji do venkovní jižní zdi zvonice kapličky. Do legií vstoupilo 6 veselských občanů.

Začátkem listopadu 1918 byla sestavena Hospodářská rada ve Veselé, 15. 2. 1920 byl založen Sokol. Obecní zastupitelstvo zvolené v roce 1922 mělo 15 členů. Od února 1927 začala jezdit pravidelná autobusová linka z Mnichova Hradiště přes Veselou do Bakova, Mladé Boleslavi a zpět. Rozšířila se výstavba rodinných domků. Vznikly celé nové ulice a vzrostl i počet obyvatel. 30. 9. 1938 zabralo Německo československé pohraničí včetně klokočských lesů, a Veselá se tak ze dne na den stala z vnitrostátní obce obcí příhraniční. Do vesnice se, buď k příbuzným nebo do podnájmu, přistěhovalo několik rodin vyhnaných z pohraničí. Sobota 5. května 1945. Dopoledne vysílala Praha v rozhlase volání o pomoc. Odpoledne se sešli na obecním úřadě cestář Václav Nedvěd, starosta Knobloch, obecní policajt Ladislav Prokeš a důstojníci čs. armády, kapitáni Sichrovský, Horyna a Šverma. Předběžně se dohodlo zřízení MRNV (místní revoluční národní výbor) a také to, že se důstojníci pokusí vyjednávat o odzbrojení posádky ve Veselé a v Haškově. V Haškově byly v té době tři silné roty německých vojáků – celkem asi 700 mužů, ve Veselé 90 mužů. Důstojníci uzavřeli předběžnou dohodu a 6. května ve 4 hodiny odpoledne byli Němci ve Veselé odzbrojeni. Náhle přijela skupinka partyzánů z Bosně, chtěli všechny zbraně a vojáky převzít. Němci zavolali o pomoc do Haškova, odkud vyrazily dvě plně vyzbrojené čety a v rojnicích třemi směry postupovaly Veselou. Jakmile se o tom partyzáni dozvěděli, hned odjeli. Ve škole Němci zajali kpt. Švermu a žádali důrazně vysvětlit porušení dohody. Zbraně museli dostat nazpět a všichni se ozbrojeni přesunuli do Haškova. Ve značně napjaté situaci stačil jeden náhodný výstřel a došlo ke katastrofě. S kapitánem Švermou vedli v Haškově dále jednání o kapitulaci. V noci ze 7. na 8. všichni němečtí vojáci z Haškova utekli. 10. května 1945 ve 2 hodiny odpoledne skončila pro Veselou 2. světová válka. Rudá armáda ráno vyrazila z Mimoně přes Kuřivody na Mnichovo Hradiště. V 10 hodin dopoledne přijeli vojáci do města. Zde se rozdělili na tři proudy, které postupovaly na Turnov, Jičín a Prahu. Silnice přes Veselou zela prázdnotou, jen kolem postávali místní občané a nedočkavě čekali na příjezd ruských vojáků. Ve 2 hodiny odpoledne se objevil první rudoarmějec. Jel na kole se samopalem zavěšeným na krku. Všichni ho nadšeně vítali a stále si s ním připíjeli. Potom následovaly povozy a později jedno vojenské auto za druhým.

Válečné události připomínají i hroby na místním hřbitově. Je zde pochován dělesloužící četař Ladislav Náze, který byl roztrhán minou 9. 7. 1945 u Mimoně ve věku 31 let. V druhém hrobě leží ruský voják, Vasilij Ivanovič, který zemřel 11. května 1945, když se po vypáčení dveří snažil manipulovat s kabely transformátoru haškovské rozvodny. Další

obětí války je Antonín Rössler, ruský legionář, štábní rotmistr v. v., který zemřel 23. 5. 1945 v Mladé Boleslavi ve věku 62 let na skvrnitý tyfus po návratu z koncentračního tábora Terezín. Byl zatčen na udání zatím neznámého veselského občana za poslech zahraničního rozhlasu. Jaroslav Kučera, krejčí, byl zastřelen 5. 5. 1945 německými letci na zastávce v Přepeřích u Turnova, stár 33 let.

Nastal rychlý poválečný rozvoj, nadšení lidí bylo ale po dvou letech narušeno „Vítězným únorem“. Od roku 1949 začala politická i fyzická likvidace osob, které nesouhlasily s nově nastoupeným režimem. Mezi prvními, na které KSČ udeřila, byli živnostníci. Ve Veselé byla zrušena živnost Josefu Šimonovi, jeho strojírna v Haškově musela skončit 31. 1. 1950. Zůstaly stroje, nářadí i rozpracovaná a dokončená výroba. Bývalý majitel musel nastoupit do LIAZu jako údržbář. Z hospody Františka Studničného se stal „kulturní dům“ a národní výbor, hospodu Václava Lochmana zabrala Jednota. Ostatní živnostníci museli nastoupit do továren. Po vzoru ruských kolchozů se tvořila JZD, největší sedlák ve vesnici byl prohlášen za kulaka, rodina vystěhována a v jejich statku hospodařilo JZD. Ve Veselé se vystěhování týkalo rodiny Šimonovy. O jejich osudech se můžeme dočíst v knize Ukradený domov.

Průmyslová část Veselé – osada Haškov

Osada Haškov byla k Veselé připojena v době panování Marie Terezie. Pojmenována byla po majiteli jednoho místního dvorce Hašku Močidlanském z Močidlán.

Už od 12. století vznikaly v našem kraji na Jizeře mlýny. Jeden z nich stál tam, kde se Jizera dělí na Velkou a Malou, v místech zvaných dříve Roztoky. Druhý byl kousek po proudu na Malé Jizeře. Písemná zmínka o mlýnu v Roztokách pochází z roku 1345. Patřil rodu Markvarticů ze Zvířetic. V roce 1504 je v zemských deskách zapsán mlýn v Roztokách

Všechny objekty v Haškově se staly součástí podniku LIAZ.

majitele Haška jako samota. V roce 1798 mlýn zakoupil Jan Šverma z Velkého Ptýrova, který postavil novou budovu s mlecím zařízením. Potom mlýn patřil několik let majitelům druhého zde stojícího dvorce, rodině Vavrušků. Byl zrušen až v roce 1874, kdy Vavruškův statek i mlýn koupil továrník Bujatti a zřídil zde továrnu na hedvábí.

Další významnou stavbou v okolí byl ptýrovský most přes Velkou Jizeru. Spojoval ústřední ptýrovskou rychtu s podřízenými obcemi. Cesta dříve přecházela přes dva brody na Velké a Malé Jizeře. Přívoz zde nebyl. Na postavení mostu spolu s krčmou věnoval důchodní písař Pavel Čupík Bakovský 5. 5. 1644 18 kop grošů. Po dlouhých jednáních byl most postaven až v roce 1713. S pravidelností byl ničen povodněmi a znovu opravován. V padesátých letech minulého století byl v havarijním stavu, proto byla v roce 1960 povolena jeho rekonstrukce. Byl nahrazen vyřazeným ocelovým železničním mostem. U mostu stávala odpradávná krčma nazývaná „Čarda“. Měla obytný dům se šenkem, dřevěnou kuželnu a „dupandu“ k tancování, pořádání slavností a četných ochotnických divadelních představení. Každoročně při povodních byla vyplavená, někdy dosahovala hladina v šenku až do výšky židlí. Živnost posledního nájemce Václava Koloce byla zrušena v roce 1951. Objekt se stal neobyvatelným, strop se propadal. Při výměně mostu v r. 1960 byla budova zdemolována. Nyní je na stejném místě postavena soukromá chata.

Roku 1643, v době třicetileté války, nechal švédský generál vypálit i haškovský dvůr. Na místě vypáleného panského dvorce byly založeny dvě nové usedlosti. Ve středu Haškova byla v roce 1913 na části pozemků jednoho ze statků postavena restaurace Františka Marka. V předválečných i válečných letech byl hostinec (herna a nevěstinec) znám i u pražských zákazníků. LIAZ nevěstinec přestavěl na budovu ROH a postavil jídelnu. První strážníci zde obědvali ještě v barových boxech obložených rudým sametem.

Po roce 1936 majitel cukrovaru Schöller odkoupil od krachující firmy Bujatti původní statek Vavrušků a i druhý statek Marků. Byly přikoupeny i další polnosti. Tím vznikl v Haškově prosperující velkostatek (dříve nazývaný Johanin).

Celý Haškov byl propojen podélně i příčně obecními cestami, mostem přes Malou Jizeru na ptýrovské cestě na jihu a ocelovou lávkou nad náhonem u jezu pro pěší do Ptýrova. V centru křížení cest byl postaven v roce 1938 malý domek Zezulův, kde byla trafika a obchod. Cigarety prodávala paní Zezulová (*1883) ještě v době LIAZu do r. 1957 a žila zde až do smrti v r. 1977. LIAZ poté domeček zboural.

Největší stavbou v „předliazské“ éře byl už zmíněný závod na výrobu hedvábného zboží a stuh, zřízený zde v 70. letech 19. století. Majitelem byl továrník italského původu Franz Bujatti z Vídně. Od Vavrušků odkoupil statek a mlýn, který přestavěl na turbíny pro pohon transmisí. Zaměstnáno zde bylo přes 400 lidí, což bylo na místní poměry velké množství pracovních příležitostí. Závod výborně prosperoval až do celosvětové hospodářské krize na přelomu 20. – 30. let, kdy byla výroba zastavena. Pozemky a budovy majitelé postupně rozprodali.

Druhým největším závodem v Haškově byla strojírna Josefa Šimona. O tomto podniku a jeho majitelé jsme si mohli ve sborníku OJKT

přechíst v čísle 1/2010. Jeho nosným programem byla výroba lisů na slámu, výroba zemědělských vozů na pneumatikách a výroba zemědělského nářadí a strojů. Dne 11. 8. 1951 nad dílnou převzaly národní správu Automobilové závody.

Všechny výše zmíněné závody, objekty a parcely byly základem pro výstavbu továrny LIAZ. Národní podnik LIAZ (Liberecké automobilové závody) byl založen v roce 1951, v Haškově se nacházel jeden z jeho čtyř závodů. Ještě téhož roku zde byla zavedena výroba nákladních automobilů a začalo se s budováním nové haly montážní linky. Ta byla v plném provozu od roku 1953. V roce 1969 se LIAZ rozšířil o další plochy (pole) směrem k Veselé až k potoku Veselka. V roce 1987 naplno začala výroba

Typický výrobek podniku LIAZ

vozů řady 100. V celém podniku LIAZ se vyrobilo v tomto roce celkem 18 023 vozů a 394 zemědělských tahačů. Pracovníků bylo více než 13 000, z toho v Haškově 2 500. Rozpad LIAZu začal (1990) po zániku RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci) a následnou privatizací podniku. Rozhodující část akcií převzala v roce 1995 Škoda Plzeň, která ovšem svým působením LIAZ ještě výrazněji

zadlužila. V březnu 1997 začala restrukturalizace podniku, v roce 2000 podnik koupil slovenský Sipox Holding, ale v roce 2002 podnik zkrachoval. Posledním vyrobeným vozem v LIAZu Mnichovo Hradiště byl 1. 1. 2003 asistenční vůz pro tým Martina Macíka na rallye Dakar. Celý areál závodu LIAZ Mnichovo Hradiště se postupně rozprodal.

Veřejné stavby v obci

Z 18. století pocházejí tři sochy vytvořené na náklady obce. Jsou to v Malení, na místě dřívější dřevěné sv. Trojice, v roce 1703 vytvořená Boží muka, na křižovatce se silnicí na Bakov z roku 1736 pocházející socha sv. Jana Nepomuckého a na návsi od roku 1776 stojící socha sv. Floriána.

Do začátku 18. století spadají počátky veselské školy. Nejprve byla na školu přestavěna dřevěná pastouška čp. 39. V roce 1812 se vedle ní postavila škola zděná, dvoutrídni, do níž chodilo až 102 dětí. V roce 1834 byla postavena nová budova čp. 38. Ač byla v roce 1858 opravena, bylo v roce 1890 rozhodnuto, že nevyhovuje novým požadavkům a musí se uvažovat o stavbě školy nové. Ta byla postavena na kraji obce v „Zaretě“ a vysvěcena 22. 8. 1897. Tato budova slouží svému účelu (od roku 1940 i jako mateřská školka) do dnešní doby. *(V barevné vložce.)*

Za rychtáře Jana Novotného zřídila obec ze svých prostředků v r. 1830 zděnou kamennou zvonici na místě malé rozpadající se dřevěné zvoničky. Za 68 let provozu zvonice sešla a měla rozbitý zvonek. Roku 1898 se rozhodlo zastupitelstvo obce, že k opravené zvonici s novým zvonkem při-

staví malou kapličku, zasvěcenou sv. Petru a Pavlu. Kaplička je dnes prohlášena za kulturní památku.

Veselá má poměrně mladý hřbitov. Pozemek na jeho zřízení daroval obci v roce 1936 František Šimon, čp. 37. Do té doby pohřbívali Veselští mrtvé v Bakově. Stavba hřbitova byla zadána arch. Janu Dámcovi, staviteli v Mnichově Hradišti.

Naproti bývalému hostinci u Lochmanů je mezi silnicí a rybníkem obecní pozemek.

14. 3. 1930 se rozhodlo zastupitelstvo obce,

že z něho vytvoří „Masarykův sad“. 11. 9. 1938 byl slavnostně odhalen pomník obětem první světové války s bustou prezidenta Osvoboditele. Tu čekal zajímavý osud. Na začátku německé okupace v roce 1939 ji místní strážník p. Prokeš zakopal na zahrádce u obecního úřadu. Místní odevzdali veselští občané úřadům po vsi sehnané kusy bronzu. V roce 1945 byla busta znovu umístěna na své místo na pomníku. Po roce 1950 z pomníku opět zmizela, nikdo neví dodnes jak. Až v šedesátých letech, při čištění rybníku, byla nalezena na jeho dně. Představitelé MNV ji v tichosti uložili ve skladu plynových masek. Po zrušení MNV Veselá a stěhování inventáře na radnici do Mníchova Hradiště skončila busta ve sklepech radnice. V roce 1990 byla opravená znovu usazena na své místo. Snad již natrvalo.

Budova staré školy se v roce 1896 uvolnila pro obecní úřad. Byla zde kancelář, stanoviště obecního strážníka a jedna místnost jako pastouška. Obecní úřad byl v tomto domě až do roku 1952, kdy se, již s názvem MNV (místní národní výbor), přestěhoval do nově zřízeného úřadu v „kulturním domě“. Zde se úřadovalo až do roku 1976, kdy byla obec sloučena s Mníchovým Hradištěm.

V roce 1907 bylo ustanoveno Vodní družstvo pro Veselou a Lhotice za účelem odvodnění pozemků v katastru obce. Projektovaná plocha odvodnění byla 236,043 ha. Vodoprávní kolaudace proběhla 2. 12. 1927.

Již 22. 12. 1918, když se začalo jednat o výstavbě ptýrovské elektrárny, byla v obci ustavena komise na zřízení elektrického osvětlení. Kolaudace elektrorozvodné sítě proběhla 13. 4. 1921. Již po skončení 2. sv. války byl podél silnice položen dálkový plynovod. V roce 2006 byl v části obce proveden nový rozvod plynu.

Toskánský sloup v Malení (Foto: Hypolit Vopat 1925)

O zřízení centrálního vodovodu se jednalo už v době První republiky. Až v 90. letech uzavřelo vedení města dohodu s podnikem LIAZ o dodávce vody pro Veselou z jejich vrtů.

Spolková činnost se začala ve Veselé rozvíjet v druhé polovině 19. století, především zásluhou místních učitelů. *Sbor dobrovolných hasičů* byl založen ve Veselé již 1.11.1886 v počtu 38 mužů. Od té doby pracuje nepřetržitě až do současnosti. *Sokol* byl založen až 15. 2. 1920, měl 224 členů. Ke cvičení se používal sál v hostinci „U Českého lva“. V dubnu 1941 byla činnost Sokola zastavena a v říjnu došlo k jeho rozpuštění. Na jaře 1945 byla činnost obnovena, v roce 1952 byl Sokol znovu rozpuštěn a jeho majetek převzala nová jednotná tělovýchovná organizace Spartak. *Vlastenecko-dobročinná obec baráčníků* byla založena ve Veselé 10. 2. 1924. V roce 1940 měla 110 členů. Po 65 letech, 25. 11. 1989, činnost ukončila.

V době První republiky žila Veselá divadlem. Své *ochotnické soubory měly škola, baráčníci, Sokol, osvětová beseda*. Kroniky zaznamenávají, že každý měsíc se hrály nejméně tři inscenace. Dnes můžeme říci, že nositelem vlastní divadelní tvořivosti a tradic je místní mateřská a základní škola.

Významní veselští rodáci

Jiří Hisler (Hísler, Hiesler, Hyzler) se narodil ve Veselé 1733, zemřel 11. 11. 1818 v Mnichově Hradišti. Malíř samouk, rytec a měšťan. V mládí působil v Turnově. V letech 1798 – 1810 hraběcí malíř na zámku v Mnichově Hradišti. Zde vymaloval obrazy na stěnách v italském, loveckém a dámském pokoji.

Jan Ferdinand Čapek, c.k. zemský soudní rada (zemř. 24. 1. 1883), jeho bratr Antonín Čapek, (nar. 25. 12. 1814, zem. 14. 3. 1875 v Liberci) odkázali 1 000 zl nadaci pro chudé žáky veselské školy. Z úroků měli být žáci každoročně ošaceni. Nadace byla funkční až do roku 1948!

Václav Pavlišta, narozen 1877 ve Veselé čp. 28. V letech 1926-27 starosta Mnichova Hradiště, od 1. 4. 1927 byl jmenován okresním školním inspektorem v Brandýse nad Labem. Je zařazen do „Alba reprezentantů všech oborů veřejného života československého“ od prof. Fr. Sekaniny.

Doc. PhDr. Jiří Šimon, CSc. (5. 4. 1936 – 9. 12. 2008). Jako vysokoškolský učitel učil v letech 1962-2001 na katedře atletiky FTVS UK, v letech 1992 – 2000 byl jejím vedoucím. Je autorem a spoluautorem řady publikací s tematikou atletiky i autorem vzpomínkové knihy „Ukradený domov“.

PhDr. Jana Volfová – Adášková, spisovatelka a publicistka, dětství a školní léta prožila ve Veselé čp. 50. Po vysokoškolských studiích učila dějepis a zeměpis na Akademickém gymnáziu v Praze. Psát začala v roce 1998 do časopisu pro krajany v zahraničí „Český dialog“. V roce 2002 vyšly její „Českých dějin hrátky ošidné“ s 52 příběhy, v r. 2008 rozšířené vydání s 61 příběhy. V roce 2007 vydala knihu „Dějiny a mýtů hrátky ošidné“ s 42 příběhy.

Veselá se probouzí

Jak už bylo řečeno, obec Veselá ztratila svou samosprávnou samostatnost v roce 1976. Úpadek zaznamenaly také místní spolky. V roce 1960 zanikl spolek divadelní, následně baráčnický a poté i Sokol. Teprve koncem první dekády a začátkem té druhé současného století se po desítkách let Veselá probouzí z nečinnosti a začíná navazovat na již zapomenuté staré tradice a společenské zábavy. Velkým překvapením je, že na všem s nadšením pracuje mládež. V loňském roce založila občanské sdružení **Veselá vesnice**. Plánuje rozkvět obce, obnovu tradic, chce zlepšit průjezdnost obcí, chodníky a návěs, z toho některé tyto kroky ve spolupráci s osadním výborem ve Veselé. Protože ztráta samosprávy vedla i k tomu, že Veselá nezůstal žádný zastřešený veřejný prostor, tradice se obnovují na návsi a ve stodolách. První akce proběhly v roce 2012.

Spolu se Sborem dobrovolných hasičů 11. 2. 2012 uspořádalo sdružení první veselský karneval na zamrzlém rybníku na návsi. Zúčastnilo se přes 30 masek a na břehu četní diváci.

Před probuzením jara základní a mateřská škola vynesly v průvodu „Babici Zimnici“ a hodily ji z mostu do Malé Jizery.

V sobotu 7. 4. 2012 se konalo odpoledne svátků jara a velikonočních zvyků ve statku. Děti se od starších učily uplést pomlázku, ozdobit velikonoční perníčky a malovat vajíčka různým způsobem. Po mnoha letech byla otevřena k prohlídce kaplička. Málokdo si ještě pamatoval, jak vypadá.

Pálení čarodějnic proběhlo 30. dubna v režii osadního výboru a spolku SK Veselá, který povstal v roce 2007.

Veselská pouť 22. a 23. června propukla v síle, kterou ves za svoji existenci nezažila. Byla pojata jako festival humoru a řemesel. Přilákala přes sto účinkujících, skoro tisíc platících, stejný počet dětí a mnoho neplatících. Veselá s 586 obyvateli praskala ve švech. S přípravou pomáhala skupina estonsko-polsko-portugalsko-galicijské mládeže Dont worry, be happy. Z řemesel zde byl kovář, keramik, včelař a perníkář, někteří z partnerského polského Dobkova. S atrakcemi pro děti přijela rodina Novotných. Prodejní stánky byly po celé návsi. V kapličce byla ukázka starých divadelních ochotnických plakátů a fotografií, prodej pamětních medailí, pouťových nálepek a kopií staré pohlednice kapličky. Zahájilo se v pátek v 18.30 v naplněné stodole přednáškou o historii obce s projekcí starých fotografií. V sobotu pouť začala v 10 hod. vyzváněním zvonku kapličky. Do půlnoci vyhrávaly střídavě kapely s večerní ohnivou show. Poutě i počasí se vydařilo a laťka byla nasazena hodně vysoko.

Při pečení dobrot na pouť vznikl nápad, aby se uspořádal 15. 9. 2012 první ročník Veselské vařečky. Soutěže o nejlepší veselskou sladkost se účastnilo 30 místních cukrářů a cukrářek a na hodnotícím stole se sešlo 40 dortů, koláčů a dalších dobrot. Vyhlášení výherkyň zajistila odborná porota vedená senátorem PhDr. Jaromírem Jermářem.

Od ledna se Veselá připravovala na masopust proběhnuvší 9. 2. 2013. Velký úkol a výsledek nepředvídatelně potěšil. Zahájení masopustu bylo netradiční. Moc Masopustovi nad vládou v obci nepředával starosta, ale z pozvaných tří císařů (rakouský František I., pruský Vilém I., ruský Mikuláš I.) náš císař František I. Bylo jim představeno přes 15 masek s charakteristikou, názvem a úkolem. Císař předal Masopustovi povolovací glejt a masopustní prapor s kačenkou. Průvod se vydal obcí po 15 domech, kde tři caprdové tančili tanec se šavlemi, dupali, aby byla velká úroda, a vyskakovali, aby bylo vysoké obilí. Hospodář je vítal a hospodyně po přáních od Masopusta tančila s medvědem. Po celý den s průvodem vyhrávala výborná kapela Marta a Rasputin Band z Trutnova. Po pohoštění průvodu cikánky posbíraly zbytky jídla do vozu a pokračovalo se k dalšímu stavení. Na státní silnici zastavovaly auta, žadonily o peníze, ukládaly pokuty za neveselé obličejce a předávaly balíček s dobrotami s potvrzením o zaplacení pokuty – vstupenka na večerní mumraj. Při cestě byla dvě zastavení. První u torza sochy sv. Jana Nepomuckého, kde se prosily čisté a nečisté síly o finanční příspěvek na obnovení sochy a ponocný vysvětlil svoji funkci v obci. Druhé zastavení, scénka, bylo zabití kobyly jako symbolu zla a závisti. Po rozčtvrcení a rozdání kobyly nastala bitva mezi zeleninou a masem. Na závěr Smrtka ze zbytku masa naklonovala novou kobyly pro příští rok a průvod pokračoval. Končil za tmy po pěti hodinách u hospody. V hospodě Masopust předal moc zpět Františku I. Nezakopávala se basa, ale v hospodském krbu na sále se spálila krabice s neřestí „závist ve Veselé“. Do noci pokračovala na sále zábava u stolů, které se prohýbaly pod záplavou sladkostí a masa z přeplněného vozu cikánek. Veselá se těší na příští rok, kdy každý již bude vědět, co ho čeká a co je možné vylepšit.

Za zmínku ještě stojí rozpracovaná naučná stezka po pamětihodnostech obce s jednotlivými zastaveními s informačními tabulemi a lavičkami pod názvem „Živá paměť veselská“. Veselou bude postupně zdobit 10 informačních dřevěných tabulí, které budou připomínat dřívější siluety oken různých veselských domů. Začínají se nahrávat životní příběhy starousedlíků, které budou jak na informačních tabulích, na výstavě umístěné v kapliče, tak ke stažení na internetu do telefonu, tak, aby si každý mohl přehrát příběh přímo na místě, ve Veselé. Povedlo se získat grant na obnovu sochy sv. Jana Nepomuka, která byla přemístěna z Veselé do lapidária v Mn. Hradišti již v padesátých letech. Je zde mnoho dalších plánů, především vedoucích k úpravě veřejných prostranství. Plány nyní zpracovávají architekti z Technické univerzity v Liberci. Doufáme, že nadšení pro Veselou neutichne, už jen proto, že těch, co se do příprav zapojují, je stále více. Více o dění ve Veselé se dovíte na www.veselavesnice.cz.

Ing. Vratislav ŠVERMA
Mgr. Ondřej LOCHMAN Ph.D.